

Rerum Naturalium Fragmenta No. 80

<i>Szemere László: Fészekodvak tavaszi tisztogatása</i>	3
<i>Szemere László: A gomba, mint a kertészkedés mellékterméke</i>	9
<i>Szemere László: Műfecskefészkek</i>	17
<i>Szemere László: Kollektív verébfarm</i>	20

Budapest
1933

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Szemere László szerkesztése:

Budapest II., Debrői-u. 15

Fészekodvak tavaszi tisztogatása

Írta: Szemere László.

Semmiféle eredményt el nem érhetünk munka nélkül s így hiába költöttünk fészekodvakra, hiába szögeztük ki azokat, ha velük tovább nem törődünk. Így tavaszra kelve vizsgáljuk sorra már régebben kitett fészekodvainkat, hogy azokat kitisztogatva adjuk át rendeltetésüknek.

Akinek sok fészekodva van, az tudja csak igazán, hogy azokban mi mindenfélét lehet találni. Amely odúban rendszeresen költenek a cinegék, azokban például több régi fészek is van egymás felett ; gyakran van egy-egy záptojás vagy múmiává aszott cinegeporonty beágyazva az odúból ki nem hordott fészekanyagban. Tulajdonképpen már a tavaszi építésű (első) cinkefészket ki kell dobni az odúból, mihelyt az első költésű cinegék abból kirepültek.

Ezt igen kevesen teszik meg, a kevésbé beavatottak még azon téves hitben is vannak, mintha a fészek továbbra is kellene a cinegecsaládnak, úgy gondolva, hogy az ott hál. Dehogy is, alig várja a népes család, hogy kiszabadulhasson az odúból, ahol rossz levegőben szorosan voltak a fiak s élősdiektől is szenvedtek. A madár nyárszakán sose megy a fészkébe abból a célból, hogy ott háljon. A fészekben a madár csak költ. Hálni a fészek közelében szokott.

A zord téli időben azonban a fészekodvakban szívesen hálnak az odúlakó madarak, de nem az abban levő fészekben, amely – mire a fiak nyáron felnevelődtek – úgyszólván teljesen

beszennyeződött, amelyet éppen emiatt már a költés után azonnal célszerű az odúból kidobni.

Ha az egyes költés után nyáron nem dobáljuk ki a használt fészkeket, akkor az ott költött madárpár csak végszükség esetén költ ugyanabban az odúban másodszor. Keres inkább más odút.

Érdekes itt az a kérdés, hogy miért nem hordja ki ő maga a régi fészekodút? Némely madár tényleg kidobálja az odvakból azon anyagokat, amelyek nézete szerint nem odavalók. De ezek leginkább a harkályfélék s a nyaktekercs; szóval azok, amelyek az odú aljára tojják tojásaikat, anélkül hogy fészekre egyáltalán igényt tartanának.

Másként a madarak zöme inkább új fészket épít a régi tetejébe. Így szokott ez lenni néha még a nem odúlakó madaraknál is. A gólya, a sasok ugyancsak a régi fészket tatarozzák ki, ami azonban nem áll egyébből, mint hogy egy újabb réteg fészekanyagot hordanak a régi tetejébe. Így egy-egy öregebb gólyafészek néha tetemes vastagságúvá lesz.

Az odúban azonban a terület nem végtelen, sőt sok esetben nagyon is véges. Ha már két-három fészek van egymás felett, akkor az odúnak alsó, éppen kitáguló részét csupa régi fészekanyag tölti ki s így a cinegecsalád már szűkebb területen szorong. Tehát már ez okból is ki kell a régi fészkeket dobálni.

Végigvizsgálva odvainkat, azokban – a vázolt s legsűrűbben előforduló esetektől eltekintve – sok más egyéb dolgot is észlelhetünk.

Ahol veréb költött, ott színültig van az odú verebeknek szegényes lim-lomjaival. Azok a kellemes szagú fűvek, amelyeket a verebek előszeretettel hordanak fészkeikbe, tavaszra már orrtusszögtető, dohos törmelékké válnak, amelyek között számos rovar vagy rovarálcát is találhatunk.

Sok rovar húzódik a tél szigora elől a fészekodvakba. Egy-egy odút a darazsak építenek be, az ilyenektől aztán a madarak még inkább húzódoznak. Pelefészek is akad az erdők közelében levő odúkbán. De amelyekben fészekanyag nincs is, az se tiszta, mert a téli hálótanyának használt odú alján bőségesen van madárürülék. A szemmel azonnal látható tisztátalanságokon kívül azután apró élősdie rovarok s ezek álcái maradhattak az odvakban. Mindeme dolgoktól az odvakat meg kell szabadítani és pedig most kora tavasszal.

Legyen minden odú tiszta, tegyünk mindeniknek az aljára egy félmarék durva fűrészpört, hogy így várják azok lakóikat. Ezek pedig nem sokáig váratnak magukra, főként ha a közelben téli etetésükről is gondoskodtunk. Aki nem restelli a korai kelést, az észlelheti azt a sürgés-forgást, ami így tavasz felé a fészekodvak körül történik. Nappal alig észlelhetünk valamit, csak később, mikor az odúban már fiókák vannak, amelyek miatt aztán sűrűn kell az öregeknek közlekedniök ki és be. Ha az odút kereső cinege pár kitisztított odút talál, akkor nem sokáig tanakodik, hanem hamar elfoglalja azt.

Úgy gondolnók, hogy elég annyit írni e tárgyról, hogy t. i. az odvakat minden költés után – legkésőbb azonban tavasszal – alaposan ki kell tisztogatni.

A lényeg tényleg ez, azonban a dolog kivitele nem minden esetben egyszerű. A kisebb fészekodvakba nem tudunk kézzel belenyúlni, miután az odú teteje szűkre van szabva. Áll ez a széltében-hosszában elterjedt gyári fészekodúink közül az ú. n. A. mintájú odúra. Tehát némi kis fölszereléssel kell a munkának indulni. Valamely vastagabb drót végét kihegyezzük s horogalakúra begömbítjük, hogy ezzel a régi fészekanyagot kihúzogathassuk az ilyen odvakból.

E szerszámmal az aprólékosabb szemetet nem tudjuk még kiszedni. E célra valamilyen, penzióba került kisebb tejmerítő kanalat szoktunk igénybe venni. Nagyon ajánlatos az odvakat ki is kénezeni. Egy darabka kénszalagot meggyújtunk s ezt egy apró bádogdobozfedélbe téve helyezzük az odúba, amelynek fedelét aztán lezárjuk s a röplyukat is eldugaszoljuk egy rongy-dugóval.

Láthatjuk, hogy sok odúnál így elég dolgunk akad s hozzá e dolgok java részét létra tetején, kényelmetlen helyzetben kell elvégeznünk. Ezért terveztem én olyan fészekodvakat, amelyek könnyen leemelhetők s szögezés nélkül újra a helyükre rögzíthetők. (Növényvédelem 1926. évf. 4. sz. és. 1931. évf. 1. sz.)

A tavaszi tisztogatás szempontjából, vagyis az erre való tekintettel szerkesztett odúnak legalább is olyannak kellene lennie, hogy ha már nem emelhetjük le az odú alsó részét, legalább tudhassuk azt szájával lefelé fordítani, hogy így kevesebb fáradsággal tisztogathassuk őket. Ha az odvak alsó része teljesen leemelhető, akkor a kénezést nem is kell a helyszínén babrálgatva eszközölni. Hanem valamilyen kis kamrában kénezhethük az egész odúállományt egyszerre. De ha

a kenyérsütés után a még forró, de már nem perzselő kemencébe tesszük egy-egy órára az odvakat, akkor is eleget tettünk az odú-higiénia követelményeinek.

Az odvak körül azonban nemcsak egészségügyi tennivalók akadnak. Gyakori az, hogy az a szeg, amely a lécen át (mely lécs az odút tartja) a fába szolgál, a fa növekedése miatt bevészódik a lécsbe, sőt azt olykor el is repeszti. Ez esetben, vagy ha ott a lécs korhadásnak indul, az odú nem áll már szilárdan a helyén. Tehát ezen új léccel vagy más szeg beverésével segíteni kell. Némely odú megrepedt, idáig bírván ki az időjárásbeli szélsőségek hatását.

A repedéseket enyves fűrészporkeverékkel - melyhez szaporításul sarat is keverhetünk - betömökadjük. Ha nagy már a rés, ezenkívül kívülről egy kátránypapír lemezzel be is szegezzük azt.

Hulladék házfedő kátránypapír a legtöbb helyen akad, de e híján az odúra illő fával, sőt bádoggal is leszegezhetjük az odú repedéseit. A betonodvak sérüléseit betonnal lehet helyrehozni, esetleg drótozással is.

Ha mindezen munkák miatt megsokasodik is a teendőnk, mégse mulasszuk el azokat. Másként a fészekodvak nem felelnek meg rendeltetésüknek s nem lesz bennük se örömünk, se hasznunk.

Végül nem árt az sem, ha odúkészleteinket új odvakkal is gyarapítjuk. Arra kell törekednünk, hogy legalább minden 25 gyümölcs- vagy park-fára jusson egy-egy fészekodú.

(Növényvédelem, 1933, vol.9, no.4, p.73-74)

M a g y a r g o m b á s k ö n y v e k é s k é p e k



Szerkeszti: Szemere László

Gombáskönyv kezdőknek

250 leírás, 50 színes kép: 11.2P.

Gombáskönyv haladóknak

III kötetben 2000 leírás, 75 kép

Gombaképek: 100 színes ábra

Árak: vászonkötésben 10-10 P.

Levelezőlapok 1 sor. 25 drb. 3P.

Teljes tájékoztató ingyen!

B u d a p e s t, II. k e r., H e r m a n O t t ó – ú t 1 5.

A gomba mint a kertészkedés mellékterméke

Írta: Szemere László

A gombatermesztéssel foglalkozó szakkönyvek (és cikkek) mind hangsúlyozzák azt, hogy minden más termesztvénynél jövedelmezőbb a gombatenyésztés – ha sikerül!

Annak dacára, hogy a csiperkegomba termesztését számosan leírták, bizonyos misztikum, titokzatosság övezi a kertészkedés ezen ágát. Az igaz, hogy a Budapest környékén (Kőbánya, Budafok, Budatétény) levő kőfejtő bányákban mostanában már elég biztossággal megy a termesztése a csiperkének, annyira, hogy e téren Európában talán vezetőszerepet töltünk be.

Ezektől a belterjesnek vehető üzemektől nem igen mernek a termesztők eltérni, holott a gyakorlati élet előbb-utóbb meg fogja kívánni az eltéréseket. Így például az alkalmas (téli, zabos etetésű) trágya beszerzése az autó rohamos terjedése következtében mind több és több gondot okoz a termesztőknek, s rá fogja őket szorítani arra, hogy más megfelelő ágyás-anyagokról gondoskodjanak. Valószínűleg a helyesen felfogott erdőgazdálkodás fogja őket kisegíteni a bajból, mert a jól kezelt erdei lomb korhadéka feltétlenül pótolhatja a trágyát. (A Budapest-környéki erdőkben állatok nem járta helyen is szépen nő a csiperke!)

Sok kertészünket visszatarthatta a csiperketermesztéstől az a nézete, hogy a termesztéshez sötét helyiség szükséges. Ez nagy tévedés! Az a tény, hogy a gomba kifejlődéséhez nem szükséges a világosság (napfény), nem magyarázható oda, hogy árta-na neki. Legkevésbé árthat a csiperkének, példa rá a verőfényben úszó legelőterület, hol éppen olyan jól érzi magát, mint az

erdő árnyában. Hogy mégis bányákban, pincékben termesztik a csiperkét, az azért van, mert ott a szükséges hőfokot olcsón elérhetjük.

Az üvegházak ki nem használt része azonban igen alkalmas a belterjes csiperketermesztésre, de ugyancsak megvannak a lehetőségei annak is, hogy rendes üvegházi növényeink között termesszük a csiperkét, mint mellékterményt.

Hogy a kibúvó gomba zavarja palántáinkat a növekedésben? (Szinte hallom az ellenvetést!) Lehet, de megéri. Ugyanis ha igen sok esetben zavarja, azaz a gomba kerekedik túlsúlyra, annak csak örülhetünk, mert hiszen az fizet a legjobban. Ha meg nem nagyon jelentkezik, akkor háborítatlanul nőhetnek egyéb terményeink.

S még valamit. A zöld pázsiton itt-ott előtörő gomba a hasznán kívül esztétikai érték is, s alig kétlem azt, hogy villatulajdonosaink a kerttervezők ebbeli törekvéseit ne honorálnák. Persze ehhez az kellene, hogy a mostaninál jóval több valószínűséggel menjen a csiperke termesztése a szabad területeken is. (Mindég csak »csiperke« termesztésről írunk, mert egyelőre más gombát még ennyi biztonsággal sem tudunk termesztetni.)

Jelen cikkemnek – adott keretek között – nem lehet az a célja, hogy a kerti gombatermesztésnek minden csínját-bínját tárgyaljam. (Annak is sora kerülhet még!) Csak nagy vonásokban akarok rámutatni olyan termesztési módokra, amilyenekre nem igen gondolnak kertészkedőink. Legalábbis nálunk. De hogy valamelyes gyakorlati hasznót is jelentsenek szerény soraim, hát a biológiai feltételeket összegezésszerűen felfektetem itt.

Az általános termesztési szabályok leírására gondolunk; tárgyalva volt unos-untalan. Ez a helyiség, tápanyag, hő és nedvesség viszonya. (Magyar füzeteink közül Eperjessy István, néhai fővárosi kertész munkáját tartom a legjobbnak, bár a legrégibb források egyike.)

1. Helységnek jó az egyenletes hőfokú (13-18 C°) pince, az üvegház, főként ha a talajt fűthetjük, de ha a káros hatásokat kiküszöböljük, a szabadban is teremhet gombánk, leginkább április-májusban, majd meg szeptember-októberben.

2. A tápanyag tipikus formája a közismert módon kezelt téli etetésű lótrágya, azonban ettől eltérhetünk az erdei humusz felé, főleg ha csak mellékterményként termesztünk csiperkét. A tápanyag egyik kelléke az, amit »félsterilség« szóval fejezhetnénk ki. Az igen érzékeny gombacsíra jobban fejlődhet, illetve inkább maradhat meg akkor, ha a tápanyag az érlelés során közel 60-70 °C-ra hevült.

E folyamat a korhasztó hatásán felül némi sterilséggel jár, de még arra is jó, hogy

3. kezdeti meleggel szolgáljon a fejlődésbeli csirának, mert az 30-35 C° mellett indul meg legszívesebben. Kb. 2 hétig 25-35 C° az optimális ágyáshőfok, később a gomba hőigénye alábbszáll, s a gyors terméshez is elég 13-18 C°. Mit diktál nekünk a hő-kíváncsóság, ha a pincetermesztéstől eltérünk? A hő szabályozhatóságát! Szabadban e miatt a kb. 35 °C-ra lehűlt trágyából akkora tömeg kell, hogy gyorsan le ne hűljön. Az oltás ne késék, s ne történjen hűvös, főleg ne esős időben! És ne földeljük a trágyát egész felületén, mert akkor a nappali melegtől elzárjuk a csírákat.

Legjobb virágcserepekkel beborítani a sekély oltáshelyeket, a többi felületet – eltérőleg a pincekultúrától – azonnal fedjük be gyeptéglával (ha pázsitban van a tenyészet) avagy földdel, ha más növény mellékterménye gyanánt menne a termesztés, úgy 2 hét múlva a cserepeket eltávolíthatjuk, s helyükre is gyeptéglát, avagy földet teszünk.

Ha a Természet nem kedvezett – a hófokot illetőleg – a cserepek
egszersmind jelzik azokat a helyeket, ahol újra kell oltanunk.

4. A nedvesség a dolognak mintegy negyedik kereke, s hiába jó a csíra, a tápanyag, meg a helyiség s annak hője, a nem kellő időben jött nedvesség tönkreteszi minden kísérletünket! A legtöbb kezdő termesztő kísérletezése a túl-nedvesség miatt nem sikerül, s ugyanez okból sikerül oly ritkán a szabadföldi gombatermesztés is!

Bizarrnak látszik ez állításom, mikor a köztudomás szerint eső után nő a gomba csőstül! Igen, akkor, mikor a gombanövény termőre fordul, tényleg kell neki a nedvesség. Míg tehát 1-1 kiadós eső növeszti gombáinkkal x esetben, addig y esetben tönkreteszi az éppen fejlődésben lévő zsenge gombanövénykét, vagyis a micéliumot.

Ha pincében (üvegházban) erősen megöntözzük az ágyásokat az oltás első két hetében, ha a szabadban zápor éri ültetésünket, akkor a micélium mintegy nyomtalanul eltűnik. (Elrothad.) És azután hiába várjuk a termést. A jelzett virágcserepek az írt okokon kívül arra is jók, hogy a feles vizet (zápor) eltereljék a csíra környékéről.

A szabadban azonban a cserép (vagy más védelem, pl. deszkalapok stb.) még kevés védelmet nyújt a nagyobb záporok ellen. Lejtős helyeket keressünk ki első soron, de még jobb, ha az egész telepítésnek a legalja vízáteresztő. Kő, tégl, régi malter, szénsalak alkothatják e réteget, szóval ha megint a pázsit példájára térek vissza, akkor le kell ásnom 40 cm mélyen.

Legalulra kerül a vízáteresztő réteg, kb. 10 cm vastagságban, azután a trágya (vagy pótléka), amelyet kb. arasz, tő- és sortávolságra beoltunk a csirával, végül a fedő-földelés, ha fűmagot is vetünk, avagy a gyep-tégla-fedés, ha kisebb helyeket foltozunk.

A terület nyirkosan tartása végett a szabadban célszerűbb az árnyékos (északos) helyeket keresni, de a beárnyékolást némely terményünkre (tök, uborka stb.) is rábízhatjuk.

A leleményesség dolga aztán az, hogy a vázolt szükségességeket más növény igényével hogyan tudjuk összhangba hozni. De hogy ez nem lehetetlen, s főként hogy az üvegházak milyen alkalmasak a csiperketermesztésre, erre vonatkozólag a »Zeitschrift für Pilzkunde« egy vonatkozó cikkéből fogok idézni szíves olvasóimnak. (»Moderne Champignonzucht« Z. f. Pilzk. 1931. évf. 89. old. Szerző: Borrmann, Chemnitz.)

Tehát: »Ez év (1931) március hó 3-án volt alkalmam a csiperketermesztést Karl Birkigt Chemnitzvölgyi kerttulajdonosnak termeszdéjében megismerni. Amit ott láttam, az a csiperketermesztés terén minden eddig látottat háttérbe szorított« (Németesek e mondatok, de lehetőleg szó szerint fordítom! *Szem.*)

»A telep egy felső világítású üvegházban van. Nemcsak a földön voltak ágyások, de négyszeres sorokban, polcszerűleg, egymás felett is, de oly rafinált elrendezéssel, hogy a megvilágítás, a növény és az öntözés szempontjából egyik hely sem volt hátrányos helyzetben. Míg az egész üvegházat alacsony nyomású gőzfűtéssel melegítette, ezenkívül a talajt, ott, ahol azon csiperke-ágyások voltak, elektromossággal külön is fűtötte.«
(Egyszerűbb viszonylatban az üvegház földjében húzódó régi-módi kürtő-fűtés is megfelel. Nálunk az elektromos áram drága. Szem.)

»Nagyobb jövedelmezőség okából az ágyásokban különféle főzelékféléket is hajtatott köztes terményként, úgy hogy minden időszakban a gomba mellett mindenkor különböző friss főzelékfélét is termesztett. Szívüdítő látvány volt a zsenge zöld főzelékpálánták között a hófehér, illatos csiperkefészkeket szemlélni. Az itt termelt csiperkék illatosabbak és zamatosabbak voltak a rendes, pincében termelt csiperkénél. Fő azonban az, hogy itt a termesztés racionálisabbnak bizonyult, mint a pincékben való termesztés, hol a dolog természetéből (sötétség!) kifolyólag nem lehet főzelékféléket termesztetni. Ami a jövedelmezőséget illeti, arra elég világot vetett Birkigt úrnak az a közlése, hogy egy termésidényben 5-6 kiló gombát termesztett négyzetméterenként, sőt egyes helyeken 12 kilót is«

Íme tehát meg van jelölve az út; üvegház nálunk is bőven van, s alig hiszem, hogy ami a németeknek sikerül, az nálunk ne sikerüljön.

Hogy hogyan voltak azok a »rafinált« polcok elhelyezve az nincs leírva a hivatkozott cikkben, a kivitel tehát (e tekintetben)

kinek-kinek a leleményességére van bízva, no meg arra, hogy milyen anyagot kap olcsóbban.

Egy másik »Zeitschrift für Pilzkunde« folyóirat-számban fényképpel is be volt mutatva egy olyan üvegház, amelyben igen dúsan termett (virágok között) a pirosuló őzlábgomba, (*Lepiota rhacodes* Vitt.) A szövegben le van írva, hogy ez a gomba is megterem az üvegházakban. Hogy a csiperkén kívül mely gombával lenne érdemes kertészeinknek kísérletezni, azzal itt most nem foglalkozom, de szíves érdeklődésük esetén annak is sorát ejtem majd.

(*Kertészeti Szemle*, 1932, vol.4, no.8, p.193-197.)

Műfecskefészkek

Szemere László.



Kedvenc madarunknak, a villás-farkú füsti fecskének a megtelepítésére mindez ideig valami nagy szükség nem volt, mert a neki alkalmas helyen megtelepedett, illetve megtelepszik az magától is. A fecskepár dédelgetése legfeljebb arra szokott szorítkozni, hogy nem verik le azt a fészket, amelyet építői talán nem alkalmas helyre építettek. Hanem arasznyi deszkácskát szögeznek a fészek alá, tisztasági okból.

Vagy máskor nyitva hagynak neki – a fecskepárnak – pitvarablakot, padláson rést, hogy azon madaraink kedvükre ki- s beszálldossanak. Fő, hogy közel legyenek szobáinkhoz, mert a hajnali fecske ficserékelés olyannyira hozzátartozik a falu idilljéhez, akárcsak az esti távoli furulyaszó.

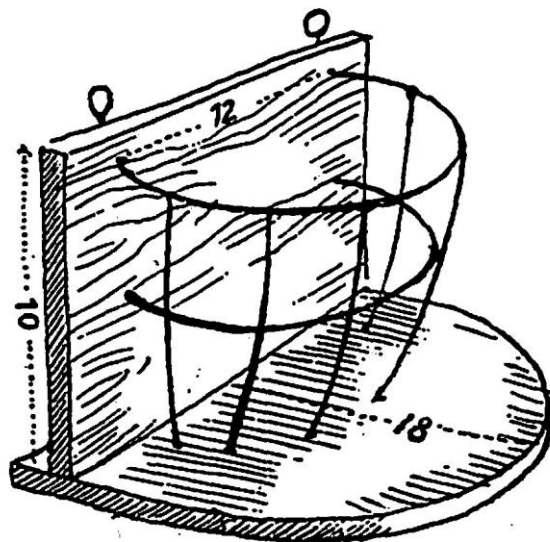
Fecskéink takaros fészket építenek az eresz alá, abba hiba nincsen s hogy mégis újabban műfecskefészkek készítésével is kísérleteznek – és sikerrel! –, annak oka a következőkben rejlik.

Messzire kiterjedt homokos vidéken néha igen messziről kell a fecskepárnak a fészek készítéséhez alkalmas agyagot szállítania. De így is felépítik ők azt kb. egy héten belül, főleg az első költéskor.

De a második költéshez való fészket már unottabban csinálják, de még inkább késnek el akkor, ha a második költés tönkrement s ahelyett új családalapításba kezdenek. Az ilyen fecske-

pár a felkínált alkalmatosságot szívesen fogadhatja. Az is sűrűn előfordul, hogy valamely omlós vakolatú falon nem tapad meg jól a fészek, sokszor megtörténik, hogy a már kész fészek leomlik s így a fecskepár munkája kárba vészett, kezdhetik előlről.

Máskor meg nem bizalomgerjesztő a fecskepárnak éppen az a hely, ahol mi szeretnők, ha megtelepednének. Mindez okokból célszerű lesz fecskéinknek műfészket készítenünk, a portánk nagysága szerint többet is. A mellékelt ábra nyomán ezeket házilag ki-ki jól elkészítheti.



Házilag elkészíthető műfecskefészek

Az alap egy 18 cm hosszú, 10 cm magas s mondjuk 2 cm vastag deszka legyen. Erre vízszintben rászögezünk egy 18x 18 cm méretű deszkát, melynek elülső részét le is kerekíthetjük.

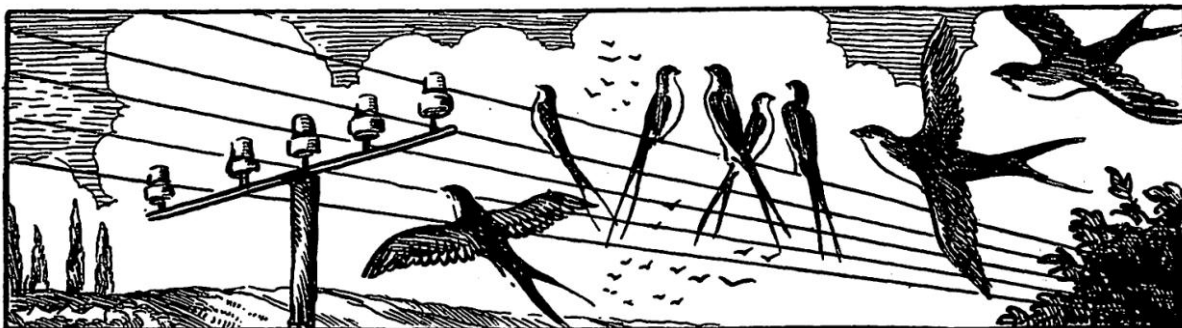
Ezután vékonyabb fúróval az ábrán kivehető helyeken lyukakat fúrunk a deszkákba s az azokba fűzött drótok akkor egy kis kosárkát fognak alkotni. A felső, ívben görbülő drót (a fészek

peremének a mentén), ahogy átmegy a deszkán, olyan karikákra formálandó, hogy ezeknél fogva két kampós szegecske segítségével a műfészket a kívánt helyre kiakaszthassuk.

Most homokot cementtel egyenlő arányban összekeverünk. Meglocsolva ezt, így tehát betonból kb. 1 cm vastag falat húzunk a fészek falát képező drótokra s azután több beton bepakolásával egy nagyobb ökölnék megfelelő fészekmedencét formálunk, tapasztunk ki a fonaton belül.

A fecske fészke – értve a belsejét – még valamivel kisebb, de még abba kevés finom, száraz fűszálat is nyomkodunk, sőt pihetollat is tehetünk belé, bár ez utóbbi dolgot már jobb lesz a fecskékre bízni, hogy ők a saját ízlésük szerint párnázzák ki otthonukat. Aki gyakorlatlan a cementmunkákban, az sok időt tölt el a fészek elkészítésével. Ha a drótra előbb valami régi szitászövetet varrunk, a cement ráerősítése biztosabban sikerül.

Hasonló, de teljesen kerekben épített drótvázat – deszkaalapzat nélkül – a bokrokban költő madarak kedvéért is szoktunk készíteni s ha alkalmas helyre tesszük ki azokat, akadhat is lakója. Az ilyen drótvázakat nem kell betonnal burkolni, mert hiszen nem fecskefészek utánzatok akarnak azok lenni.



(Növényvédelem, vol.8, 1932, no.4, p.65)

Kollektív verébfarm

Írta: Szemere László.



Budapesten a Kossuth Lajos-utcán, autóbuszban ülve, kis csettenésre, majd verébcsapat menekülésére lettünk figyelmesek. Hamarosan megállapítja valaki, hogy Budapest Székesfőváros irtatja a verebeket (ingyen hernyózó munkásait.)

Nem tudom, hogy az »illetékes tényezők« mérlegelték-e a verebek köztisztasági kihágásait és valamelyes hasznukat is – vagy nem; ha mérlegelték, bizony juthattak olyan eredményre, hogy a köztisztaság fontosabb, mint a hernyókártétel korlátozása. Egy szó annyi mint száz, irtatják a verebeket. Vagy legalábbis egyik helyről a másikra zavarják.

A kertészet és a gazdálkodás jobbadán falusi ügy, ahol a verebek szemetelése alig jön tekintetbe. Ellenben tekintetbe jön mint kártétel: a palánták, bogyós-nedves termések csipegetése, a kalászosokban való dézsmálásuk. Hasznuk: hernyó és rovarirtásuk, őszi és téli időben pedig a gyommagvak kiadós szedése. Csak a kimagaslóbb kár- és haszontételeket említettem, amelyekhez mindkét irányban a legkülönbébb kárak és hasznuk járulhat a vidék s a körülményekhez képest.

A verebek ellen – itt most csak a házi verebet értem – sokszor erélyes fellépést kellett foganatosítani – illetve elrendelni – időnként, amikor nagyon elszaporodtak. Bár a hivatalos rendelet itt jóformán felesleges, mert a veréb törvényesen védve nincsen, irthatja, akinek kárt okoz (vagy véli, hogy okoz!), védheti,

aki rejtett, sokszor nehezen megfigyelhető, de kevésre nem becsülhető haszna miatt kedveli őket. Tehát a verébkérdés kinek-kinek a privát ügye, legalábbis jogilag. Mert az üldözésére sincs jogi paragrafus.

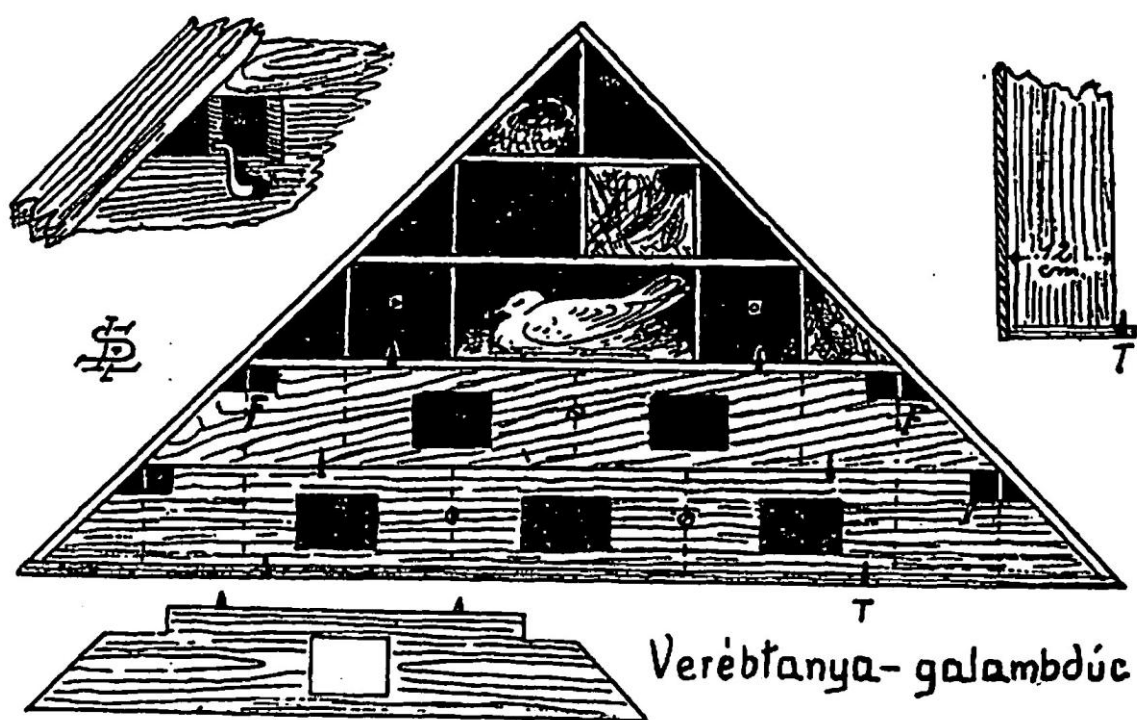
Mindezeket szíves olvasóim jól tudják, nem is írok én itt oly céllal, hogy vagy a verebek mellett – vagy ellenük – állást foglaljak. De rámutatok arra, hogy ott, ahol irtásuk indokoltnak látszik, irtsuk, illetve gyérítsük oly módon, hogy egyrészt a rovarok, másrészt a veréb életrendjét figyelembe véve, mi a legjobban járhatunk.

Hogy e mondatot kissé megmagyarázzam, felemlítem azt, hogy a verebek legnagyobb haszna arra az időre esik, amikor a rovarság előbujt téli rejtekéből, vagy hernyója kikelt a petéből s még elegendő érő gyümölcs vagy más termés nincs. A verebek első költése jóformán egész terjedelmében erre az időre – április, május, júniusra – esik. Ezalatt az idő alatt kikelt apróságait a verébszülők túlnyomórészt rovarokkal, hernyókkal etetik. Sőt a második költésbeli fészekaljúak is, míg a fiókák aprók, jórészt rovarot hord a fáradhatatlan veréb.

Sok irányú rovarirtó hasznát ilyenkor célszerű megbecsülni. A palántacsipdesést pedig inkább elriasztással (színes üveg, tükör és papírfüzérekkel stb.) célszerű elhárítani, mint kora tavaszi verébirtással. Azonban az első költésből szárnyra szabadult verébfiak, seregekbe verődve az öregekkel, később meg a második költésbeli verébszaporulattal is, már jelentékeny kárt okozhatnak úgy a lábon álló, mint a learatott, keresztekbe rakott kalászosokban.

Ezt célszerű mérsékelni a már kinőtt verébfiak elszedésével. S ezt cselekszik is, azaz nem egészen így, hanem úgy, hogy a verébfészkeket szétdúlják minden időben.

Itt tehát cikkem tengelyéhez érkeztem: szerkesszünk olyan, tömeges verébfészkelésre alkalmas «dúcot», amely 20, 30, 40 verébpárnak adjon szállást; bármikori kényelmes ellenőrzésünk mellett. Tömörítsük «kollektív verébfarmba» verebeinket, hogy aztán a kellő időpontban kényelmesen kiszedhessük fészkeiket. Így nem kellene a szerteszét fészkelő verebek fészekszedésére annyi energiát pazarolni.



Ha a verébfiakat kinőtt korukban szedjük-el, bizvást el is készíthetjük őket a konyhán, hogy így is valamelyes hasznukat láthassuk. A háziasszonyok ugyan nem szeretik a verebeket letollazni, azonban lesz olyan ínséges hely, ahol szívesen fogadják őket. Tehát gondoljunk vele szegényebb embertársa-

inkra. Százszor inkább, mint macskáinkra, amelyeket nem célszerű madarakkal tartani, már csak azért sem, mert akkor az egér, patkány fogdosással nem fognak törődni. (Ha már az emberi nemtörődömség azt nem veszi figyelembe, hogy a madárhústra szokott macska lesz a legveszedelmesebb ellensége a hasznos madaraknak!)

Amint a mellékelt ábrából láthatjuk, szerkeszthetjük a verébtanyát úgy is, hogy egypár galambdúcot is nyerjünk, s esetleg egy pár röplyuk szűkre hagyásával 1-1 cinegét is megtelepítsünk általa, bár utóbbiaktól ne sajnáljunk néhány nekik fenntartott szolid magánlakást sem. Háztetők eresze alá, főleg a tűzfalas tetősarkokba lehet ilyen tanyát célszerűen elhelyezni.

A rajzon bemutatott minta 90%-os tetőszöget feltételezve készült és pedig hat galambpár és 18 verébpár részére. Ha csupa verébrekeszből állana, ugyanez 30 verébpárnak nyújthatna szállást. Az egész kerete 14 cm széles, s 2 cm vastag deszkákból készül, míg a közfalakra 1 cm vastag, s 12 cm széles deszkák kellenek. Hogy milyen hosszúak az oldaldeszkák, az attól függ, hogy hány párra készül az egész?

Ezt ki-ki könnyen kiszámíthatja, ha kiindul abból, hogy 1-1 teljes nagyságú verébfészeknyi terület széle, magassága 14--14 cm. A galambdúc dupla ilyen hosszú, azaz a közfal hiánya miatt valamivel több. Az ilyen ereszcúcsba való verébtanya az egészen négyszögű részek mellett sarkos (félakkora térfogatú) fészkelőhelyeket is tartalmaz, mint e <félkomfortos> lakásokat.

Az ezeket borító fedődeszkalapokra fúrhatunk olyan szűk röplyukat (26 mm), hogy azon a házi veréb ne férjen át. Ezekbe lehet, hogy cinege is települ, mint ahogy rajzoltam is. (A bal fel-

ső sarokban.) Az egész dúcnak ne egy fedelet csináljunk, hanem vízszintesen egymásba illő (csappal, horonnyal) deszkalapokból álló deszkákkal fedjük azt, ezekbe fúrva vagy vágva a röplyukakat úgy, hogy minden egyes térségre jusson 1-1 bebúvó. Kényelmesebb négyszögű kivágásokat csinálni úgy, hogy egy-egy hosszúkás kivágás 2-2 lakás bejárójául szolgáljon, mint ahogy rajzoltam is. E deszkalapokat füles csavarokkal, vagy más módon – itt-ott egy-egy csavarral is – erősítsük a rekeszekhez.

Természetesen hátul egészen bedeszkázzuk a »tanyát« s ebbe ennek nagysága szerint 2, 3, 4 lyukat fúrunk. E lyukak mennyi, a falba szerelt csavaroknak felelően meg, szilárd felerősítést tesznek lehetővé. Ha csak szegezünk a falra építményünket, az a lakott tanya súlyát nem igen bírná meg.

Úgy rendes dolog ez, ha a falba mondjuk hét, diónyi üreget vésünk, ezekbe az ú. n. keréktalp csavar fejét betesszük, begipszeljük. Ezután ráillesztjük a dúcot, s egy karikával és csavarral aztán azt rögzítjük. E csavarfejek láthatók képünkön, jobbra és balra a fészken kotló galambtól.

Egy ilyen tanya elkészülhet 1-2 nap alatt, legcélszerűbben télen, üres, ráérő időben, hogy tavaszra kelve már künn várják lakóikat.



(Növényvédelem, vol.8, 1932, no.5, p.89-90)